

13. 5. 2015

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Osvojení nezletilých registrovanými partnery

S přijetím zákona č. [89/2012](#) Sb., občanský zákoník (dále jen „NOZ“), došlo v institutu osvojení k řadě změn. Možnost osvojení nezletilého dítěte registrovanými partnery však v České republice zůstává stále uzavřena. Nic na tom nezměnily ani snahy poslanců novelizovat zákon č. [115/2006](#) Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů (dále jen „ZoRP“), na podzim roku 2014, který osvojení registrovanými partnery výslovně zakazuje.

Obecně o osvojení

Osvojení je upraveno v § 794 – 854 NOZ a je definováno jako přijetí cizí osoby za vlastní za podmínky existence takového vztahu mezi osvojencem a osvojitelem, který je mezi rodičem a dítětem, popř. existence alespoň základů takového vztahu, a za podmínky, že je osvojení v souladu se zájmy dítěte (viz § 794 a 795 NOZ). Za předpokladu splnění těchto podmínek je rozhodnuto o osvojení nezletilého soudem na návrh osoby, která se jeho osvojení dožaduje (viz § 796 NOZ). Rozhodnutím soudu a zápisem do matriky se osvojitel popř. osvojitelé stávají právním rodičem osvojence (viz § 797 NOZ) a získávají tak rodičovskou odpovědnost vůči nezletilci. Obecná úprava v NOZ je dále doplněna zákonem č. [359/1999](#) Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů, a zákonem č. [292/2013](#) Sb., o zvláštních řízeních soudních.

V souvislosti s přijetím NOZ došlo zejména ke změně koncepce osvojení. Osvojení již nebude chápáno jako jeden z institutů náhradní rodinné péče, ale jako statusová změna, neboť je založeno na fikci biologického svazku přirozeného rodičovství. Tím byla odstraněna dvojkolejnost rozhodování o těchto otázkách a rozhodování o osvojení bylo přiděleno výhradně soudům. Dále u osvojení nezletilců dochází k posílení práv existujících a putativních příbuzných, k posílení práv osvojence (zejména se jedná o souhlas osvojence staršího 12ti let s osvojením), k posílení významu péče před osvojením, k jasnému deklarování pravidel anonymity osvojení, k vytvoření podmínek pro automatickou konverzi nezrušitelného osvojení, ke změnám v úpravě souhlasu rodiče nezletilého, k rozšíření katalogu situací umožňujících osvojit nezletilého bez souhlasu rodiče a nakonec ke zcela novému zakotvení institutu osvojení zletilého.[1]

Osvojení registrovanými partnery

Na základě § 800 NOZ lze rozlišovat osvojení společné a osvojení individuální. Vzhledem k faktu, že je osvojení chápáno jako institut nahrazující biologické rodičovství, je společné osvojení, tj. osvojení manželi, prioritním typem. K osvojení individuálnímu, tedy osvojení jediným osvojitelem, by mělo být přístupováno pouze ve výjimečných případech, kdy nelze účelu osvojení dosáhnout jinak. Především by se mělo jednat o osvojení jedním z manželů, který není biologickým rodičem nezletilce. Zákon

však připouští i osvojení osobou jinou.[2]

Pro účely osvojení nelze pod pojem manželé zahrnout i pojem registrovaní partneri. Navíc je společné osvojení registrovanými partnery ex lege vyloučeno v ustanovení § 13 odst. 2 ZoRP. Důvodem tohoto je dle důvodové zprávy k ZoRP preference náhradní výchovy dítěte heterosexuálním párem. V případě rozvodu heterosexuálního manželství a následného vstupu jednoho z bývalých manželů do registrovaného partnerství nedochází k omezení jeho rodičovských práv. Statusový stav registrovaného partnerství tedy nemá žádný vliv na statusový vztah rodičovství. Registrovaný partner je nadále posuzován jako rodič dítěte a je vyloučeno jakékoliv omezení stávajících rodičovských práv.

Výchova a péče o dítě v rámci homosexuálních párů je však realitou a jejich počty eskalují. Dříve se jednalo především o homosexuální páry vychovávající potomky z předchozích manželství, ale v posledních letech se velmi rozšířilo plánované rodičovství stejnopohlavních párů, kdy se dítě rodí do fungující homosexuální „rodiny“. Právně však má pouze jednoho rodiče. V případě úmrtí jednoho z partnerů či rozvratu takového svazku pak nastává obtížná situace, která je v rozporu s nejlepšími zájmy dítěte. Jako příklad lze uvést lesbické registrované partnerky, které počnou dítě s náhodným neznámým mužem. Toto dítě společně od narození vychovávají. Dle zákona je rodičem dítěte pouze jeho biologická matka. Pokud však ta zemře, dítě se stává sirotkem a v případě neexistence žádných dalších příbuzných, kterým by mohlo být dítě svěřeno do péče, se dostane do ústavní výchovy. To se však jeví jako zcela zbytečné vzhledem k faktu, že dítě má „druhou“ matku, která však dle práva k němu žádný vztah nemá a tedy nemá ani nárok jej dál vychovávat a pečovat o něj.[3]

K nemožnosti osvojit si dítě v rámci registrovaného partnerství

Z pohledu laické veřejnosti by se mohla jevit jako diskriminační samotná sexuální orientace osvojitele. To však není pravdou, neboť osvojení je vyloučeno pouze v případě registrovaných partnerů (tedy bude-li žádat o osvojení gay či lesba může být jeho žádosti vyhověno). Z pohledu jedné ze základních hodnot demokratického právního státu, principu rovnosti, však vyloučení možnosti osvojení registrovanými partnery lze považovat za diskriminační, neboť v rámci principu rovnosti by měla být zachována rovněž i rovná úcta státu k lidské důstojnosti všech fyzických osob (viz čl. 1 Listiny základních práv a svobod České republiky, dále jen „Listina“). Klíma uvádí, že „rovnost v právech znamená na jedné straně možnost stejného přístupu k právům, na druhé straně znemožnění vyloučit člověka z dostupnosti určitých práv či svobod“[4] a tedy i z tohoto úhlu pohledu lze znemožnění možnosti osvojení registrovanými partnery považovat za diskriminační. V rámci práva na rovné zacházení je zahrnuto právě i právo nebýt diskriminován, které je konkretizováno v čl. 3 odst. 1 Listiny. Dle tohoto ustanovení se základní práva i svobody zaručují všem bez rozdílu. Samotný princip rovnosti je dle Ústavního soudu České republiky nutno vykládat jako zákaz rozlišování mezi srovnatelnými osobami, aniž by existovaly objektivní a rozumné důvody pro uplatněný rozdílný přístup.[5] V případě, že toto nebude respektováno, lze hovořit o libovůli, která je v právním státě zcela nepřijatelná.[6] Z výše uvedených důvodů pak lze ustanovení § 13 odst. 2 ZoRP, které zakazuje osvojení v rámci registrovaného partnerství, považovat za protiústavní. Absurdnost zákazu osvojení je ještě znásobená následujícím ustanovením § 13 odst. 3 ZoRP, které druhému partnerovi ukládá povinnost podílet se na výchově dítěte druhého partnera, které s ním žije ve společné domácnosti.

Tak jako lze shledat nesoulad ustanovení ZoRP s národními předpisy, lze pozorovat nesoulad i na mezinárodní úrovni. Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“) zakotvuje akcesorické pojetí rovnosti v článku 14, kdy se tento článek aplikuje pouze v případě, že diskriminace má vliv na práva, která jsou chráněna Úmluvou. V případě osvojení registrovanými partnery je předmětným právem právo na rodinný život, které však nezakládá právo člověka založit rodinu ani adoptovat dítě. Na druhé straně však zakládá právo založit a rozvíjet vztah s jinou lidskou

bytostí, právo na rozvoj osobnosti vlastní i právo na sebeurčení. Možnost osvojení pak lze zahrnout pod právo chráněné Úmluvou, a proto dojde i k uplatnění článku 14, který zakazuje diskriminaci. Práva, která jsou chráněna Úmluvou, mohou být porušena pouze v případě, že zde existují legitimní důvody a dané opatření je těmto důvodům přiměřené. Otázkou osvojení homosexuály se již zabýval Evropský soud pro lidská práva (dále jen „ESLP“) např. v případě rozhodnutí ESLP ve věci E. B. proti Francii ze dne 22. ledna 2008. Jednalo se o případ lesbické ženy žijící ve společné domácnosti s její družkou, které úřady znemožnily adopci dítěte. ESLP v tomto případě judikoval, že samotná sexuální orientace nemůže být důvodem k zamítnutí osvojení dítěte.[7]

Na tomto místě bych se přiklonila k názoru veřejného ochránce práv České republiky a označila bych ustanovení § 13 odst. 2 ZoRP za diskriminační, a to nejen na podkladě národních ale i mezinárodních dokumentů ochraňujících základní lidská práva a svobody. Z tohoto důvodu považuji za vhodné, aby předmětné ustanovení bylo ze zákona vypuštěno.

Připravovaná novelizace ZoRP

12. září roku 2014 se skupina poslanců pokusila o změnu zákona a vypuštění zákazu osvojení se současným umožněním osvojení si dítěte svého partnera (sněmovní tisk č. 320/0). Cílem této novely je umožnit osvojení dítěte druhým partnerem v rámci registrovaného partnerství. Možnost osvojení cizího dítěte registrovanými partnery z náhradní ústavní péče by umožněna stále nebyla. Projednání dané novely v prvním čtení bylo na programu Poslanecké sněmovny plánováno na den 28. dubna 2015. K projednání návrhu však stále nebylo přikročeno a vzhledem k faktu, že vláda k navrhované novele nepřijala žádné stanovisko, nelze očekávat přílišné nadšení ani v rámci Poslanecké sněmovny. Odpůrci zavedení možnosti osvojení registrovanými partnery uvádějí jako argument především neschopnost homosexuálního páru kvalitně vychovávat dítě, možnou šikanu osvojených dětí z řad jejich vrstevníků, přejímání netradičních názorů a koncepcí rodiny osvojencem, existenci třech rodičů a mnoho dalších. Na druhé straně zastánci osvojení dítěte registrovanými partnery uvádějí, že dobré zázemí a psychologická pomoc tyto argumenty mohou překonat, a že není v zájmu žádného dítěte být vychováván v ústavní péči. Jak plyne z průzkumů Centra pro výzkum veřejného mínění, je pro zavedení možnosti osvojení druhým partnerem v rámci homosexuálních svazků více jak polovina dotazovaných. I na tomto lze demonstrovat, že se česká veřejnost postupně liberalizuje a otevírá této možnosti.[8]

Závěr

Závěrem je třeba zdůraznit, že možnost osvojit si dítě v rámci registrovaného partnerství zdaleka ještě neznamená, že k němu fakticky dojde. Stejně jako u klasického osvojení v rámci manželství či samostatnou osobou předchází rozhodnutí o osvojení proces, který vyhodnocuje podmínky a předpoklady, které musí být naplněny před přiznáním dítěte k osvojení. Z tohoto důvodu tedy nepovažuji zpřístupnění možnosti registrovaným partnerům podat žádost o osvojení za změnu, jak někteří říkají, kolosálních rozměrů. Nadto vzhledem k možnosti osvojení lesbou či gayem jako samostatným žadatelem se prakticky nejedná o tak dalekosáhlé změny. V případě úspěchu těchto žadatelů dítě stejně vyrůstá v domácnosti, kde nefunguje tradiční rodina a nevidím tedy žádný rozdíl v tom, zda je dítě vychováváno homosexuálními partnery či homosexuálními partnery, kteří vstoupili do registrovaného partnerství. V tuto chvíli však vůbec není jisté, zda bude novela zákona o registrovaném partnerství schválena v navrhovaném znění a s ohledem na postoj vlády k dané novele její schválení ani neočekávám.

Denisa Slavíková,
právní asistentka,
studentka 5. ročníku Právnické fakulty ZČU

CITY TOWER
Hvězdova 1716/2b
140 00 Praha 4

Tel.: +420 221 412 611
Fax: +420 222 254 030
e-mail: ksd.law@ksd.cz

-
- [1] HRUŠÁKOVÁ, M., KRÁLÍČKOVÁ, Z. a kol. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). Komentář. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2014, ISBN 978-80-7400-503-9. s. 598 – 600.
- [2] Tamtéž s. 633 – 636.
- [3] Návrh novely zákona č. [115/2006](#) Sb., o registrovaném partnerství, ze dne 9. 9. 2014 [online]. 2014 [cit. 19. 4. 2015]. Dostupné na [www](#), k dispozici >>> [zde](#).
- [4] KLÍMA, K. Komentář k Ústavě a Listině. 2. Vydání. Plzeň: Nakladatelství a vydavatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 935.
- [5] Viz např. Nález ÚS sp.zn. Pl. ÚS 53/04, ze dne 16. října 2007.
- [6] ŠABATOVÁ, A. Zpráva o šetření ve věci diskriminace z důvodu sexuální orientace v oblasti osvojení dítěte. In: Veřejný ochránce práv [online] 1. 7. 2014. [cit. 19. 4. 2015] Dostupné na [www](#), k dispozici >>> [zde](#).
- [7] ŠABATOVÁ, A. Zpráva o šetření ve věci diskriminace z důvodu sexuální orientace v oblasti osvojení dítěte. In: Veřejný ochránce práv [online] 1. 7. 2014. [cit. 19. 4. 2015] Dostupné na [www](#), k dispozici >>> [zde](#).
- [8] Interview ČT 24 ze dne 5.8.2014 [online] ČT - vysílání. Dostupné na [www](#), k dispozici >>> [zde](#).

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Metropolitní plán schválen. Je Váš projekt v bezpečí?](#)
- [Posouzení shody dle AI Act - zkušenosti z praxe](#)
- [Začínají soudy zohledňovat náklady podnikatelů při plnění právních povinností v oblasti e-commerce?](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 35: Ručení za dluhy z podnikání u OSVČ a s.r.o.](#)
- [Bezpečnostní systémy vlastní konstrukce v kategorii Specific: regulatorní požadavky a praktické aspekty](#)
- [Nefungující rozsah péče o dítě. Cesta přes využití terapie a dalších opatření podle ustanovení § 503 zákona o zvláštních řízeních soudních](#)
- [De iure traktor, de facto nákladní vozidlo, už ne tolik výhodná dualita](#)
- [Digitální důkazy z webu v soudním řízení: jak doložit, co bylo online zveřejněno?](#)
- [Pokuta 32 mil. EUR pro Dacia/Renault - evropské soutěžní úřady tvrdě došlapují na no-](#)

poaching. Měla by Vaše společnost být na pozoru?

- Rozdělení společného jmění manželů v případech výdělečné činnosti pouze jednoho z manželů
- Oběť znásilnění má nárok na peněžitou satisfakci